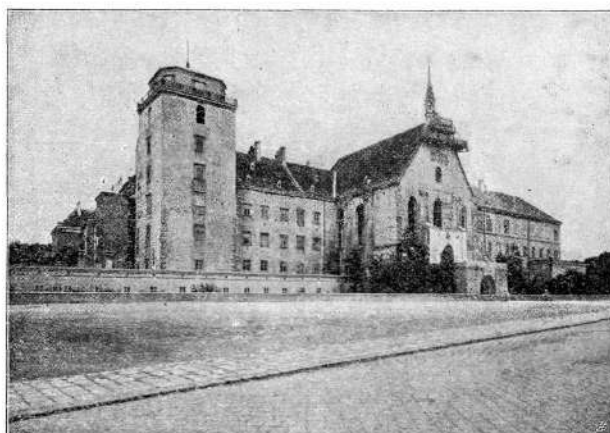

malu nato so odvedli najprej Zrinskega, potem Frankopana na dvorišče in jima prečitali obsodbo. Zadnji stavek slove: »Disem nach sollte er aller Ehren entsetzt, seine Güther confiscirt, dessen Gedächtnuß vor der Welt außgetilgt, vnd endlich seine Person dem Freymann oder Scharff-Richter überantwortet werden, welcher ihne an End vnd Orth, da es sich gebührt, seyn rechte Hand sambt dem Kopff zugleich abschlagen, vnd ihne also vom Leben zum Todt hinrichten solle...«¹¹⁴ Na vprašanje Zrinskega, da li ni upati nikakega pomiloščenja, je šele poslal Abele po občinskem pisarju odlok, da mu ne odsekajo desnice. — Bivši hrvatski ban je stopil na morišče, šest seznjev dolg in štiri seznje širok oder, pogrnen s črnim suknom; njegov sluga mu je zavezal oči. Pokleknil je in rekel samo: »V tvoje roke izročam svojo dušo!« — in krvnik je zamahnil —

Cesarski grad v Dun. Novem mestu,
kjer sta bila zaprta Zrinski in Frankopan.

pa ne spretno; glavo je odločil od trupla šele z drugim udarcem. — Truplo so zavili v črno sukno in je položili na stran; gvardijan pa je molil z navzočo množico za rajnikovo dušo.

Frankopan je pa nagovoril ljudstvo raz morišče v latinščini: »O vi, ki ste prisotni in vidite mojo bedo, glejte in imejte me za zgled; ljubite Boga in Nj. cesarsko Veličanstvo, ostanite jima zvesti in pokorni, varujte in združujte se brezbožne in preklicane častihlepnosti, ki je mene pripravila v to skrajno stisko. Z Bogom! Molite zame pobožen rekvijem; jaz grem v smrt in bom pri Bogu vaš pripročnik. Z Bogom, z Bogom!« Tedaj so mu zavezali oči; pokleknil je in klical na glas: »Jezus, Marija!« Meč je zažvižgal po zraku — a nespretni krvnik je zamahnil tako nesrečno, da mu je zasekal v pleče. Frankopan je padel z glavo naprej, se obrnil in hotel vstati; šele po drugem zamahu je padla glava. Ljudstvo je bilo sila ogorčeno; rabeljna so zaprli takoj po eksekuciji in ga postavili pred sodišče.¹¹⁵

¹¹⁴ Ibid. list 25.

¹¹⁵ Ibid. list 26—28. Frankopan se je torej poslužil dovoljenja, govoriti javno na morišču in ni prekoračil meje. Vrednosti torej te besede nimajo nobene, ker nam ne razkrivajo duše in misli govornikovih, ki jih poznamo bolje iz pisem, spomenic in zagovorov.

Trupli so položili takoj v krsti in ji pokopali v skupni jami pri cerkvi sv. Mihaela; ta je stala poleg stolnice, to je ob sedanji mestni župni in proštiji cerkvi. Do l. 1802. je ostal grob nedotaknjen. Takrat pa so preustrojili razpadajočo cerkveno sv. Mihaela v žitnico. Izgrebli so vse mrliče naokoli in jih prenesli na pokopališče ob Ferdinandovih vratih. Kostni Zrinskega in Frankopana so našli in jih določili z vso gotovostjo: kajti dobili so pri njih srebrne gume od oblačil in banov robec z znakom P. C. Z. v zlatu vezanim.¹¹⁶ Hrvatje so prosili cesarja Franca I., naj jim prepusti te predmete v spomin; dobili so jih. Gube so razdelili nekaterim hrvaškimi rodbinam, budimpeštanskemu narodnemu muzeju in mestnemu muzeju v Dunajskem Novem mestu, kjer hranijo tudi meč, s katerim se je izvršilo obglavljenje; tudi robec je dobil ta muzej, a ga je nekdo izmaknil. — Od l. 1802. do 1885. so počivale kosti v posebnem grobu ob prejšnjem južnem zvoniku. L. 1885. so pa podrli oba zvonika proštije cerkve. Takrat so izkopal tudi kosti hrvaških mučnikov. Nekaj časa so jih hranili v mrtvašnici; na »višji ukaz« pa so jih morali zagrebsti v skupen grob; naročeno je bilo celo, da naj jih raztresejo v grobu. A Hrvatom se je posrečilo pregovoriti grobokopa, da jih je položil vkupe na določeno točko neposredno pod vrhovno plastjo. L. 1907. so jih izkopal iznova, jih položili v dve krsti ter djali v nov grob; odtod so jih letos prenesli, združene v eni krsti, po 248 letih v domovino, kjer počivajo v grobnici zagrebske stolnice za velikim oltarjem.¹¹⁷

Bila sta med živimi nenavadna moža, ki sta imela za svoje ravnanje razloge; bila sta oba omikana in versko vzgojena, pa tudi dobro poučena; stala sta vsak za svojo osebo na trdnem stalu.

Zrinski je bil pravnuk slovitoga Nikolaja Zrinskega, ki je branil l. 1566. Siget pred Turki. Izobraževal se je doma v osnovnih vedah, kakor je bilo to navadno pri plemičih one dobe; l. 1630. je prišel v Gradec v jezuitsko odgojevališče, a štiri leta pozneje v Trnovo (Nagy-Szombat) na višje izobraževališče, ki je stalo istotako pod vodstvom oo. jezuitov. L. 1636. se je vrnil domov in se tudi vadil v borbi in vojni umetnosti, v zimskem času se je pa posvečal slovstveni naobrazbi in pisateljevanju. Njegovo največje delo je »Adrianszko goma mora Sirena«, iz madjarščine v hrvaščino prevedena epična pesnitev njegovega brata Nikolaja.¹¹⁸ To delo je Peter prevlel dvakrat; vprvo točno po izvirniku, vdrugo je je prosto prepesnil; in ta drugi prevod

¹¹⁶ Ibid. list 26 omenja poročilo izrecno, da je bil robec, s katerim so zavezali Zrinskemu oči, z zlatom vezan; P. C. Z. znači P(etrus) C(omes) Z(rini).

¹¹⁷ Uspomena, str. 241—255; tam podaja V. Deželić zgodovino teh grobov v vseh podrobnostih do l. 1907.

¹¹⁸ Niko Zrinski je spesnil v madjarščini še druge stvari; vse je dal na svetlo G. Kazinczy: Zriny nek minden munkáji. V Pešti 1817 v dveh zvezkih. Izvirni epos je prišel na svetlo pod naslovom: Adria Tengernek Syrenaia; tiskan na Dunaju pri Kosmeroviju l. 1651. Petrov hrvaški prevod je bil tiskan v Benetkah pri Zamariji Turrinu, l. 1660. — Uspomena, 171—204 in 332. Nova izdaja: Književnik. Časopis za jezik i poviest hrvatsku ..., III. (1866).